

BÚCSÚ BARZSÓ TIBORTÓL

A *nincs* szomorúságát nem lehet leplezni.

Nem szokhatunk hozzá veszteségeink sokaságához, azok fájdalmát alig átlátható időtávlatból is nehezen viseljük.

Hát még akkor, ha a végzet nagymadara jelen időnkben csap le, és karmai közt újabb áldozatával felemelkedve, diadalmasan kering megbolydult tudatunk egén!

Mit tehetünk?

Megelevenednek az emlékek.

A találkozások, a mosoly, a szeretetteljes kézfogás melege, a csendes állhatatossággal sugárzó emberi tisztesség. Mindaz, amit manapság, a negatív energiák önkéntes rabszolgájává aljasult főemlős hamis fénykorában oly ritkán érzékelhetünk, s ami megkérdőjelezhetetlenül természetes módon Barzsó Tibor önvalóját jelentette.

1931. december 8-án született Szolyván. A Munkácsi Árpád Fejedelem Gimnáziumban érettségizett, az Ungvári Tanárképző Főiskolán szerzett diplomát. Magyar nyelv és irodalom szakos, rövid tanári pályáját a Beregsomi Általános Iskolában kezdte, itt is fejezte be: a *Kárpátontúli Ifjúság* című laphoz került. Itt kezdődött izgalmas eseményekben gazdag újságírói, szerkesztői és fordítói munkássága.

Később, a Kárpáti Kiadó magyar szerkesztőségének vezetőjeként négy éven át gondozta a magyar nyelvű kiadványokat. Bár saját bevallása szerint a szerkesztői ismeretek elsajátításában sokat köszönhetett Balla Lászlónak, a kiadói évek alatt életre szóló, szoros barátságot kötött az irodalomban és a közéletben egyaránt Balla ellenképét megtestesítő szellemi nagyságunkkal, Kovács Vilmossal.

Ő szerkesztette a költő *Lázás a Föld* című verskötetét (1962), valamint viharos előzményeket és következményeket okozó, 1965-ben *Holnap is élünk* címmel megjelent könyvét, a kárpátaljai magyarság sokáig egyetlen, ma is nagy hatású regényét. A javarészt saját visszaemlékezéseiből, de más forrásokból is szerzett ismeretekre hivatkozva megállapíthatjuk: a kisebb-nagyobb helyi hatalmasságok cselekvő ellenérzületét kiváltó mű Barzsó Tibor közreműködése nélkül nem jelenhetett volna meg. Ő azonnal felismerte a regény fontosságát, és a szerző bajtársává szegődve állhatatosan, a „menteni, ami menthető” szándékának megvalósítása érdekében alkudozástól sem visszari-

adva küzdött annak megjelenéséért. Szerző és szerkesztő számára nem volt, nem lehetett teljes ez a győzelem, hiszen beárnyékolták a kényszerű engedmények, de az enyhülésnek nevezett időszakban is érvényesülő korabeli ideológiai nyomást figyelembe véve bizony nagy sikernek tekinthető. És az idő nekik dolgozott. A kiadás körüli tortúra során átélt megaláztatásokért korai halála miatt Kovács Vilmost már nem, Barzsó Tibort azonban kárpótolta a sors: 2007-ben az ungvári Intermix Kiadónál ugyancsak az ő szerkesztésében, az ő jegyzeteivel és utószavával, a szerző elbeszéléseivel együtt kritikai kiadásként megjelent a regény eredeti változata.

Fő munkája mellett tolmácsként is dolgozott. E minőségében az 1956-os forradalom után többedmagával szovjet mundérba öltöztették és Magyarországra vitték, ahol a forradalmat eltipró szovjet csapatok parancsnoksága és a megszállt anyaország hatóságai között kellett közvetítenie.

1968-ban meghívták a Moszkvai Rádió magyar szerkesztőségébe. Több mint harminc évet töltött az orosz fővárosban, ahol mindvégig a magyar kulturális élet szervezésével foglalkozott, beleértve a Progressz és a Raduga Kiadó szerkesztőségét is. Szinkrontolmácsként jelen volt sok kimagasló jelentőségű országos rendezvényen. Olyan vezető magyar politikusokat ismert meg test- és lélekközelből, mint Antall József, Für Lajos, Göncz Árpád, Medgyessy Péter, Pozsgay Imre. Ahogy ő maga fogalmazott: „Moszkvában sokkal többet kaptam a magyar kultúrából, mint Ungváron”.

2001-ben mégis visszatért Ungvárra, itt folytatta irodalomszervezői és kiadói munkásságát. Az újságírástól sem tudott elszakadni. A *Kárpáti Igaz Szóban* visszaemlékezéseket, újabb dokumentumokat adott közre az általa megismert közéleti és irodalmi személyiségekről, példát mutatva szakmai igényességéből, a minden apró részletre kiterjedő alaposságból. Nem itt a helye és ideje a megállapításnak, mennyire követték példáját a lap munkatársai; rég elhangzott, megfontolt szavaiból mindenesetre kisejlett a lehangoló valóság: igényessége inkább irritált másokat – ahogy a felelősség tudatában tökéletességre törekvő ember igyekezete a mindenkori fércmunkásokat.

A teljes visszavonulást választva háborítatlanul élhette volna nyugdíjas éveit, de a benne ereje teljében feszülő tettvágy irtózott a tétlenségtől. Bekapcsolódott a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének munkájába: tanulmányokat írt, előadásokat tartott irodalmi életünk közelmúltjáról, lap- és könyvbemutatókon vett részt, az Intermix Kiadó *Kárpátaljai Magyar Könyvek* sorozatának több kötetét ő szerkesztette. 2008-ban az értelmiségi közösség tiszteletbeli elnökévé választották.

Egy alkalommal, nem sokkal az *Együtt* folyóirat 2002. évi újraalapítása után a Kárpáti Kiadónak otthont adó egykori vármegyeháza falán Kovács Vilmos tiszteletére elhelyezett emléktábla koszorúzási ünnepségének híre szólított Ungvárra. A kitűzött időpontnál korábban érkeztem meg, és az épület udvari bejárata előtt, az utca fölé magasodó placcon ácsorogtam. Nem egyedül: magas termetű, türelmesen várakozó férfi társaságában. Sokáig nem szóltunk egymáshoz, végül fojtott hangú kifakadásomra – jöhetnének már! – az ismeretlen kérdéssel reagált: „Szintén a megemlékezésre?” Ekkor figyeltem meg alaposabban, és mocorogni kezdett bennem a gyanú: csak nem Kovács Vilmos egykori jó barátja előtt állok? (Akkor már tudtam, hogy végleg hazajött Moszkvából.) Némi habozás után bemutatkoztam, mire ő szerény mosollyal mondta: „Barzsó Tibor vagyok”. Mindkettőnk felvillanyozott a találkozás öröme, hiszen addig csak „hírből” ismertük egymást. Jól elbeszélgettünk, mesterkéletlen közvetlensége elbűvölt.

Folyóiratunk újraalapítástól számított első évfolyamának negyedik számát már ő olvasószerkesztette. Attól kezdve rendszeresen, negyedévente többször találkoztunk. Mindig a lakásán, ahol a legcsekélyebb zavaró körülmény nélkül dolgozhattunk, átbeszélve a soron következő lapszám anyagának korrektúráit. Ezekhez a megbeszélésekhez makacsul ragaszkodott, mert felelősséget érzett a lap színvonaláért. Mivel a beérkező anyagok többségét akkoriban saját kezűleg szedtem gépbe, „menet közben” javítva a fogalmazási és helyesírási hibákat – kezdetben azt hittem, neki már kevés dolga lesz a kéziratokkal. Csakhogy mindig volt oka belepirosozni a kéziratokba, részletekbe menően, meggyőző okfejtéssel indokolva javításait. Néhány, a *Szerkesztői oldal* című rovatba szánt rövid jegyzetem leadásakor kaján kárörömmel gondoltam: nem létezik, hogy ezekbe is „belekössön”. Újra és újra tévedtem: rendre észrevette azokat a hibákat, amelyek fölött írás közben átsiklottam. Ugyanezt tette *Messze még az alkonyat* című trilógiám mindhárom részének szerkesztésekor. Elégedetten, sőt örömmel szólt a jól sikerült szövegrészekről, de szigorú érveléssel kivesézte, újraírásra ajánlotta a kevésbé sikerült fogalmazásokat. Emiatt soha eszembe nem jutott megneheztelni rá: zokszó nélkül elismertem, csodáltam irigylésre méltó szakmai felkészültséggel párosuló szerkesztői rátermettségét.

Az orosz és ukrán nyelv tökéletes ismeretében műfordítóként is remek munkát végzett. Jó példa erre a *Róka koma* címmel 2007-ben megjelent, általa fordított ukrán népmeséket tartalmazó kötet.

Többrétű, az irodalomhoz kötődő tevékenysége nem akadályozta abban, hogy – távolról, sajtóhírekből értesülve – odafigyeljen közéletünk eseményeire. Volt véleménye a történésekről, ám egészséges önbecsülése megóvta attól, hogy részt

vegyen az anyaországi mintára kishazánkban kialakult politikai szekértáborok kisszerű csatározásaiban. Középen állt, senkit nem bántott, őt azonban – egykori párttagságát gúnyosan felróva – dőre módon megsebezte az egyik tábor nemtelen ambíciókkal fűtött fanatikusa, aki bármilyen mércével mérve silány bozót volt az ő szellemi-erkölcsi szálfája alatt. Amikor átadtam az *Együtt* szerkesztését, Barzsó Tibor szintén fontolgatta a leköszönés szándékát, de – talán biztatásom hatására – még maradt. Egy év múlva, távozása után is odafigyelt a folyóirat sorsára, igényelte a megjelenő lapszámokat, kritikusan olvasta, értékelte azokat.

Most, forró esztendőnk augusztusának huszonharmadik hajnalán örökre megvált tőlünk. Kórházi ágyról, álmában lépett át a léten túli dimenzióba.

Hihetjük-e, hogy nem zúgolódva, nagy hiányát megvetően közénk dobva, hanem gyarlóságainkat megbocsátva hagyott itt bennünket?

Csak bízhatunk abban, hogy az eltávozottak körében üldögélve, fejével biccentve megnyugtató választ ad.

Be kell érniük ennyivel. Akkor is, ha a megcsonkítva velünk maradó *van* vigasza kevés a *nincs* szomorúságának feloldásához.

Barzsó Tibornak nem teljes nyolcvanegy esztendő adatott az élet csodájából. Ne mérlegeljük, sok ez vagy kevés, hiszen nem tőlünk kapta. Mi kaptuk őt, hogy emlékeztessen rá, mit jelent minden körülmények közt embernek lenni és maradni. Egyszervolt önvalójának csillogó értékeit megőrzi a jóra való emberek emlékezete. Béke poraira.

NAGY ZOLTÁN MIHÁLY
2012. augusztus 28.